רבי יוסי היא. וא"ת מי מצית מוקמת לה לסדר תמיד כר"י הא תנן בסוף מסכת תמיד (דף לג.) עירן לתוך של זהב ונתפזר ממנה קב גחלים ולרבי יוסי היה מתפזר יותר כדתנן פרק טרף בקלפי (יומא דף מג:) רבי יוסי אומר בכל יום היה מותה בשל סאה ומערה לשל שלשת קבין וי"ל נהי דהא דלא כרבי יוסי הך כרבי יוסי אתיא שפיר ולא דמי להא דדייקינן בפ"ק דיומא (דף טז:) ואי ס"ד מדות רבי יהודה היא כו': **קדושת היכל ואולם חדא היא.** וס"ס מסופק בכל מקום לעיל ספ"ק (דף יד.) ובזיומא פ' טרף בקלפי (דף מד:) ובריש עירובין (דף ב.): **הא מני ר' יוסי הגלילי היא.** הוה מצי למימר רבי אלעזר [לא] היא דאמר לקמן בפירקין (דף סג:) דקסבר כוליה מזבח בצפון קאי וא"ת דמשמע הכא דמאן דלית ליה כוליה מזבח בצפון קאי הוי כיור בין אהל מועד ובין המזבח ובתוספתא פרק קמא דכלים נכנסים [לב] בין האולם ולמזבח אלא לחוץ ידיס ורגלים [לג] וחכמים אומרים אין נכנסין [לד] ושמא סבר לה כרבי מאיר דאמר נכנסין:

1. וְנָתַן הַכֹּהֵן מִן הַדָּם עַל קַרְנוֹת מִזְבַּח קְטֹרֶת הַסַּמִּים לִפְנֵי יְהוָה אֲשֶׁר בְּאֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת כָּל דַּם הַפָּר יִשְׁפֹּךְ אֶל יְסוֹד מִזְבַּח הָעֹלָה אֲשֶׁר פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: ויקרא ד, ז
2. וְלֶקַח מִלֹּא הַמַּחְתָּה גֶּחָלֵי אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ מִלִּפְנֵי יְהוָה וּמְלֹא חָפְנָיו קְטֹרֶת סַמִּים דַּקָּה וְהֵבִיא מִבַּית לַפָּרֹכֶת:
ויקרא טז, יב
3. וְנָתַתָּ אֶת הַכִּיר בֵּין הַמִּזְבֵּחַ וּבֵין הַמִּזְבֵּחַ וְנָתַתָּ שָׁם מָיִם: שמות מ, ז
4. וְאֶת מִזְבַּח הָעֹלָה שָׂם פֶּתַח מִשְׁכַּן אֹהֶל מוֹעֵד וַיַּעַל עָלָיו אֶת הָעֹלָה וְאֶת הַמִּנְחָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת מֹשֶׁה:
שמות מ, כט

גליון הש"ס

תוס' ד"ה הא וכו' ושמא ס"ל בר"מ כו'. ק"ל הא ר' יוסי ס"ל בשמעתין דכוליה מזבח בצפון ופ"ס ס"ל במתני' פפ"ח דכלים דלין נכנסין שלא רחוץ בין אולם ולמזבח וצ"ע:

מוסף רש"י

קדושת אולם והיכל חדא היא. ואולם נמי אהל מועד מקרי (יומא מד:) **באמצע העזרה.** כנגד **פתחם** של **היכל.** ר' אלעזר בר' יוסי אומר: **אחת עשרה אמה מיכן.** כנגד ה' אמות הנותרים לאלו ההיכל מן המזבח ולצפון, שהרי אלו ההיכל כ' אמה רחב וכנגד ו' של עודי כותל צפונית של היכל וכן לדרום, נמצא רחבו של מזבח מצומצם כנגד היכל וכותליו (שם טז. סז.):

שיטה מקובצת

ונוקמה כר' יוסי בממוצע. כלומר (מה לך (למתוקמא) [למתוקמי] דלא כר' יוסי דשמעינא ליה דאמר כל הניטל בפנים כו' יין דלא בתמה [וקק] לדמות סייעתא דר"י מהכא דליכא למידק לר' יוסי דכוליה מזבח בצפון קאי ור' יוסי דאיירי בניטלים בפנים אינו שוה אותה בריתא [ולא הוי] סייעתא לר' יוחנן אלא לר' יוסי הגלילי היא, וסבר דכל הניטלים דכ"ע אית להו (נוס' רש"י של מהר"פ):

דר' יהודה כו' ופע"ג דר' יוסי אייירי בניטלים כו' נימא דלכ"ע אית להו הא סבירא דרבי יוסי דר' יוסי אמרה מלינא דכ"ע (נוס' רש"י של מהר"פ):

ורב שרביא אמר. כלומר הא ולאי דדייקינן מינה דכוליה מזבח בצפון קאי ור' יוסי דאיירי בניטלים בפנים אינו שוה אותה בריתא [ולא הוי] סייעתא לר' יוחנן אלא לר' יוסי הגלילי היא, וסבר דכל הניטלים דכ"ע אית להו (נוס' רש"י של מהר"פ):

מסורת הש"ס

רבי יוסי היא דפניא רבי יוסי אומר זה סימן. בידך כל הניטל מבפנים לינתן בחוץ. ולקמיה מפרש מאי היא: **אינו נותן אלא בסמוך שאין לפנים.** אינו ניתן בחוץ על המזבח החיצון אלא בסמוך לגל פנים שאין במזבח החיצון מקום הסמוך לפנים יותר ממנו: **וכל הניטל.** מעל מזבח החיצון ליתן בפנים אינו ניטל אלא ממקום שהוא סמוך לפנים שאין מקום בכל מזבח החיצון סמוך ממנו: **כל הניטל בפנים ליתן בחוץ מאי היא אי נימא שירי הדם.** דתקוטות הפנימיות ל"ל לרבי יוסי לשייר בהו כלל: **הא בהדיא כתיב בהו.** דניתנין ביסוד שכנגד הפתח דכתיב שפך אל יסוד מזבח העולה אשר פתח ה[1]: **וכל הניטל בחוץ ליתן בפנים מאי היא אי נימא גחלים של יום הכיפורים.** שמכניסין בתחתה לפני ולפנים להקטיר בהן אלא חפציו קטרת סמים דקה דאף הם ניטלין ממזבח החיצון דכתיב מעל המזבח מלפני ה' מלא המערב ודרשינן ביומא (דף מה:) איזהו מזבח שמקצתו לפני ה' ואין כולו לפני ה' זהו מזבח החיצון ויהיב לו [2] בה רבי יוסי כללא וסימנא דאין ניטל אלא ממקום שאין סמוך הימנו ולפנים [3]: **בהדיא כתיב בהו מלפני ה'. דהיינו לגל פנים: אלא כל הניטל בפנים ליתן בחוץ שני בזיכי לבונה.** הניטלין בשבת מן השלחן ליתן על מזבח החיצון ואשמעינן ר' יוסי שניתנין כנגד הפתח דגמרי משירים הפנימיים: **והניטל בחוץ ליתן בפנים גחלים דכל יום.** [4] הניטלין ממערכה שניה של קטורת ליתן על מזבח הפנימי ואשמעינן רבי יוסי דניטלין מכנגד הפתח דגמרי מגחלים של יום"כ שקבע להן כנגד יא[5] הפתח לנטילתן והיינו סימנא דתנא תנא במסכת תמיד [6] למערכה שניה שהיא לנטילת גחלים ולהקטרת בזיכין שתהא בקרן דרומית מערבית ומשוכה לצפון ארבע אמות שתהא מכוונת כנגד הפתח ומינה שמעינן דלא מיבעיא לן מקום אמות אלא חמש אמות דרומיות ומהארבע אמות אחת לטובב ואחת למקום הקרנות ואחת להילוך רגלי הכהנים מסדרי המערכה ומקיפין בין הקרן למערכה ואין לו שום מקום כנגד הפתח אלא אמה אחת ולימדך שעל אותה אמה יתחיל המערכה שהיא משוכה מן הקרן ד' אמות ולא יתרחק מן הקרן יותר דכי מסגי ליה לצפון טפי תו ליכא פתח (כי"פ וכנ"ל בכי"ל ובש"מ): **כא]** ל"ל דמזבח בצפון (ש"מ): **כב]** מזרית פתח ההיכל (רש"ש): **כג]** של כל כותל (ש"מ): **כד]** להו אבל מן היסוד שש אמות הוא נמשך ונמצא לפני הפתח, ולא הזכרו כו' כל"ל והשאל ממחק (שמכ"ר): **כה]** ל"ל ובממוצע (שמכ"ר): **כו]** מכדי לאפוקי מדוקיא (ש"מ). וכל"ק מכדי לסתור דוקיא: **כז]** בכתה"י אוקמא כר' יוסי ואימא הכי לעולם קסבר ר' יוסי חציו וכו': **כח]** אבל לר' יוסי בן חלפתא דילמא כרבי יהודה ס"ל כו' והשאל ליתא (כי"ר): **כט]** בכתה"י נוסף והההוא דתמיד דלא כר' יוסי: **ל]** בכתה"י אומר ואת. [ונש"מ אומר את. ועי' לות ז' ול"ב]: **לא]** ל"ל אליעזר (ב"ש): **לב]** ל"ל תניא נכנסים (שמכ"ר): **לג]** בשמכ"י נוסף דברי ר"מ:

לד] ת"כ אחרי פ"ג הל' ז ז, תו' יומא פ"ג ה"ה ירושי', ויומא פ"ה ה"ו, **לה]** [לעיל יד. וש"נ], **לו]** יומא נז, ת"ר ויקרא נדבה פ"ז ה"א, **לז]** ת"כ שם פרש"ד הי"ד, **לח]** יומא מה., **לט]** דף כט.

הגהות הב"ח

(א) גמ' אלא הכיור בין אהל מועד וגו' וכתוב אחד אומר ואת מזבח העולה: **(ב)** רש"י ד"ה כ"ז אמות וכו' נמצא שאין ממנו לפני הפתח אלא ה' אמות דרומיות שלו כל"ל. ועל תיבת ממנו. נ"ב ר"ל ממזבח. ועל תיבת שלו. נ"ב ר"ל של מזבח: **(ג)** ד"ה וא"ל וכו' ממסה דרומיות. נ"ב ר"ל של מזבח:

שינויי נוסחאות

א) נ"א לפנים הימנו (כי"מ): **ב)** ל"ל מלפני ה'. ותיבת וגו' נמחק (ש"מ): **ג)** ל"ל וא"נ (ש"מ וכ"ה ברש"י): **ד)** תיבת מילתא נמחק (ש"מ וכ"ה ברש"י ולעיל יד ע"א): **ה)** ל"ל היכל וכתליו (ש"מ וכ"ה ביומא סז ע"א): **ו)** נ"א בין אהל מועד ובין המזבח יכול יתננו בין האולם למזבח ת"ל ואת מזבח העולה שם פתח [משכן] אהל מועד (כי"צ): **ז)** נ"א את (ש"מ), ובילמ כנגלון דר"ל קרן דשמנות (מג, ו) ורש"י העתיק פסוק כנו: **ח)** בכתה"י אשר פתח אהל מועד: **ט)** ל"ל לן (כתה"י): **י)** ל"ל לפנים (ש"מ): **יא)** ל"ל מקום כנגד (ש"מ): **יב)** בכתה"י יסדר: **יג)** ל"ל חמש: **יד)** בהג' הכ"ח איתא ל"ל דרומיות, והוא תימה. וגר' כרוב לט"ס בגלגון הכ"ח ול"ל צפונית ולצפונית. וכוונת הכ"ח לאפוקי מנוסן ל' וגיה דשם איתא שאין ממנו לפנ"י המזב"ח אלא ה' אמות צפוניות. ולזה הגיה ל"ל כנגד הפתח. שו"ר בהג' הכ"ח דפו"ר דמשמע להיא כמ"ש: **טו)** שהרי כלה (ש"מ): **טז)** עודף על רוחב פתח ההיכל כו' (כי"פ): **יז)** ל"ל פתח ההיכל (ש"מ): **יח)** בכתה"י ושיעור. בש"מ לשיעור: **יט)** בכי"פ נוסף שאם תרחיקנה יותר תסלקנה מכנגד הפתח: **כ)** דקסבר כולי' מזבח בצפון קאי ואין ממנו כנגד הפתח אלא חמש אמות דרומיות ומהארבע אמות אחת לטובב ואחת למקום הקרנות ואחת להילוך רגלי הכהנים מסדרי המערכה ומקיפין בין הקרן למערכה ואין לו שום מקום כנגד הפתח אלא אמה אחת ולימדך שעל אותה אמה יתחיל המערכה שהיא משוכה מן הקרן ד' אמות ולא יתרחק מן הקרן יותר דכי מסגי ליה לצפון טפי תו ליכא פתח (כי"פ וכנ"ל בכי"ל ובש"מ): **כא)** ל"ל דמזבח בצפון (ש"מ): **כב)** מזרית פתח ההיכל (רש"ש): **כג)** של כל כותל (ש"מ): **כד)** להו אבל מן היסוד שש אמות הוא נמשך ונמצא לפני הפתח, ולא הזכרו כו' כל"ל והשאל ממחק (שמכ"ר): **כה)** ל"ל ובממוצע (שמכ"ר): **כו)** מכדי לאפוקי מדוקיא (ש"מ). וכל"ק מכדי לסתור דוקיא: **כז)** בכתה"י אוקמא כר' יוסי ואימא הכי לעולם קסבר ר' יוסי חציו וכו': **כח)** אבל לר' יוסי בן חלפתא דילמא כרבי יהודה ס"ל כו' והשאל ליתא (כי"ר): **כט)** בכתה"י נוסף והההוא דתמיד דלא כר' יוסי: **ל)** בכתה"י אומר ואת. [ונש"מ אומר את. ועי' לות ז' ול"ב]: **לא)** ל"ל אליעזר (ב"ש): **לב)** ל"ל תניא נכנסים (שמכ"ר): **לג)** בשמכ"י נוסף דברי ר"מ:

[1]רבי יוסי אומר זה סימן כל הניטל בפנים לינתן בחוץ אינו נותן אלא בסמוך שאין לפנים [2] וכל הניטל בחוץ לינתן לפנים אינו ניטל אלא בסמוך שאין לפנים [3] כל הניטל בפנים לינתן בחוץ מאי ניהו אילימא שירים בהדיא כתיב בהו [1]אל יסוד מזבח העולה אשר פתח אהל מועד ותו כל הניטל בחוץ לינתן בפנים מאי ניהו אילימא גחלים של יום הכיפורים בהדיא כתיב בהו [2]ולקח מלא המחתה גחלי אש וגו' [3] אלא כל הניטל בפנים לינתן בחוץ שני בזיכי לבונה של לחם הפנים דגמרי משירים הניטל בחוץ לינתן בפנים גחלים דכל יומא ויומא דגמרן מגחלים של יום הכפורים ומאי קסבר אי קסבר כוליה מזבח בדרום קאי עשרים ושבע בעי למיתי ואי נמי קסבר [3]קדושת היכל ואולם חדא היא עשרים ותרתי בעי מיתי ואי קסבר חציו בצפון וחציו בדרום חד סרי בעי למיתי [4] ואלא קסבר קדושת היכל ואולם חדא מילתא [5] היא שית בעי למיתי אלא לאו משום דקסבר כוליה מזבח בצפון קאי והני ארבע אמות אמה יסוד ואמה סובב ואמה מקום קרנות ואמה מקום רגלי הכהנים דכי מסגו לקמיה טפי תו ליכא פתח אמר רב אדא בר אהבה הא מני רבי יהודה היא [6]דתניא ר"י אומר מזבח ממוצע ועומד באמצע העזרה ושלשים ושתים אמות היו לו עשר אמות כנגד פתחו של היכל אחת עשרה אמה מיכן ואחת עשרה אמה מיכן נמצא מזבח מכוון כנגד היכל [7] סוף סוף לרבי יהודה חד סרי בעי למיתי ואי [8] קסבר קדושת היכל ואולם חדא מילתא [9] היא שית בעי למיתי מי סברת הני ארבע אמות בהדי אמה יסוד ואמה סובב ארבע אמות בר מאמה יסוד ואמה סובב ונוקמה כרבי יוסי ובממוצע משום דרבי יהודה שמענא ליה ממוצע בהדיא ורב שרביא אמר הא מני רבי יוסי הגלילי היא דתניא[7] רבי יוסי הגלילי אומר מתוך שנאמר [3] ונתת את הכיור בין אהל מועד [1] (לא) וגומר [4] ואת [1]

פשטינן דלר' יוסי כוליה מזבח בצפון קאי: **ומאי קסבר.** שקבע למשיכת המערכה מן הקרן ד' אמות: **אי קסבר כוליה מזבח בדרום עומד קאי.** ומשיכת ד' האמות לקרבה כנגד הפתח הוא בא: **כ"ז אמות בעי למיפי.** ולמשוך מקרן מערבית דרומית ולצפון וחוץ לאותן כ"ז אמות סידור [2] המערכה שהרי הפתח באמצע העזרה היה ועשרה אמות רוחבו וחמש [3] בצפון וה' בדרום וכיון שהמזבח בדרום נמצא שאין ממנו לפני הפתח אלא ה' אמות (3) לפוניות [4] שלו שכלה [5] כנגד אמצע הפתח נשארו לו מל"ב [אמות] שלו כ"ז ואת כולן אתה צריך למשוך המערכה מכנגד קרן יסוד המזבח הדרומי ולצפון קודם שהגיע לפתח: **וא"ל קסבר קדושת היכל ואולם חדא היא.** ומשתגיע כנגד פתח האולם קריין לפני ה' ופתח האולם עודף [6] לכל רוח על פתח ההיכל ה' אמות לכל צד שהיה רחבו כ' אמות כדתנן במסכת מדות [פ"ג מ"ז] כ"ב בעי מייתי: **ואי נמי קסבר חציו.** של מזבח בצפון וחציו בדרום ובא למושכה עד כנגד ההיכל [7]: **חד סרי בעי מייתי.** שהרי ט"ז אמותיו בדרום נמצאו מהן י"א [אמות] מזרית דרומית של פתח ולדרום: **ואי נמי קדושת היכל ואולם חדא היא שית בעי למיפי אלא.** על כרחך לא משכחת לה שתהא משיכת ד' אמות הללו לקרב כנגד הפתח אלא נתן לך מדה בשיעור [8] שלא תמשכנה יותר מכאן שכל מה שאתה יכול לקרבה אצל קרן דרומית הוי מקרבה ובכך אתה מכוונה כנגד הפתח [9] וד' אמות הללו ע"כ הוא מושכה לצפון לפי שאין לו מקום לסדר עליהן וקסבר [1] כוליה בצפון קאי ואין ממנו לפני הפתח אלא חמשה דרומיות (3) ומהן אמה יסוד ואמה סובב ואמה מקום הקרן ואמה הילוך לכהנים המסדרין את המערכה ומקיפין בין קרן למערכה ואין לו מקום לסדר ולימדך שיסדר חוצה להן מיד כדי שתהא אמה מן המערכה כנגד הפתח דכי מסגי לצפון טפי תו ליכא פתח: **אמר רב אדא בר אהבה.** לעולם לא תידוק מינה לרבי יוסי בצפון [2א] קאי אלא (אימא) רבי יהודה היא דאמר חציו בצפון וחציו בדרום, עשר אמות אמצעיות שלו היו כנגד פתחו של היכל וי"א אמות מזרית [2ב] היכל ולצפון וכנגדן לדרום נמצא מכוון כנגד רוחב חצרו של היכל ועודי כתליו שההיכל חצרו כ' אמה ועודי של [2ג] כותל ו' אמות והכי תנן לה במסכת מדות [פ"ד מ"ז]: **סוף סוף.** כדאקשינן לעיל: **בר מאמה יסוד ואמה סובב.** ומלמעלה בראש המזבח קאשיב להו [2ד] ונמצא לפני הפתח שהרי נמשך ו' אמות ולא הוזכרו ד' אמות אלו אלא לקרבן לפתח דבציר מהכי לאו כנגד הפתח הוא: **ונוקמה כר' יוסי באמצע** [2ה]. למה לך למשקלה מרבי יוסי דשמעת ליה דאמר אין ניתנין אלא בסמוך שאין לפנים מכדי [2ו] להיסתר דוקיא דרבי זירא קא אתית דבעי למידק מיניה לרבי יוסי דכוליה מזבח בצפון קאי אימא [2ז] הכי לעולם קסבר חציו בדרום וחציו בצפון ומי סברת בהדי אמה יסוד כו': ומשני **לרבי יהודה שמעינן לה ממוצע בהדיא.** ואי משום דאיירי רבי יוסי בניטלין בפנים וניתנין בחוץ וניטלין בחוץ וניתנין בפנים הא כולי עלמא אית להו: **ורב שרביא אמר.** ד' אמות דקתני בהדי אמה יסוד ואמה סובב קאמר ודוק מינה כדקאמרת דמזבח בצפון קאי ומיהו לרבי יוחנן לא תסייעיה מינה דנימא רבי יוסי בן חלפתא היא משום דשמעינן ליה דאיירי בניטלין וניתנין דהוא לכולי עלמא אית להו והא דתמיד כרבי יוסי הגלילי מוקמינן דשמעינן ליה דאמר מזבח בצפון קאי אבל [2ח] לרבי יוסי סתמא דהוא רבי יוסי בן חלפתא דלא שמעת ליה דאמר לא תוקמה דדלמא כרבי יהודה ס"ל [2ט]: **מפוך שנאמר.** בכיור בין אהל מועד ובין המזבח וכתוב אחד אומר ואת מזבח

מזבח

מזבח העולה סס פתח יב] אוהל מועד ואין כיור מפסיק ביניתייס למדת משני המקראות הללו שצריך ליתנו כל מה שיכול לקרבו באויר שבין מזבח לאהל מועד ובלבד שלא יהא מפסיק בין מזבח ולפתח: **היכן היה נתון משוך קימעא.** מזיח המזבח ולדרום נמצא שאינו כנגד המזבח כלל אלא כבין אהל מועד ולמזבח: ה"ג בתי"כ יג) ובמס' מדות. ומדמצריך ליה רבי יוסי הגלילי למשכו מכנגד המזבח ולדרום (ג) והוא אינו צריך להרחיקו אלא מבין המזבח ולפתח פשוט מייה דכוליה מזבח בצפון קאי ולפיכך על כרחו הוא משכו מכנגד המזבח כולו שאם נתנו כלל כנגד המזבח א"א שלא יפסיק בינו ולפתח כדמפרש ואזיל: **דמאי קסבר.** שלא קייס את המקרא שכתב בין אהל מועד ובין המזבח והוא מושכו קימעא: **אי כוליה בדרום.** הרבה מן המזבח יש בדרום כנגד יג] היכל שלא כנגד הפתח והיה לו לתתו סס: **נוקמיה מכותל היכל ולדרום.** כלומר משמתחיל כותל פתח ההיכל ליפתח לדרום דהיינו בין פתח האולם ולמזבח וכנגד ההיכל יג] שפתח האולם עודף על של היכל ה' אמות יד] לדרום: **וא"ל סבר קדושת אולם והיכל חדא היא.** ופתח אולם כפתח היכל והולרך למושכו אף מכנגד פתחו של אולם טו]: **נוקמיה מסתימת כותל אולם ולדרום.** דה"ל אכתי כבין האולם טו] ולמזבח דכיון דכותל אולם ככותל היכל קרי ביה בין אהל מועד ולמזבח ומיקיימי קראי שפיר: **ואי נמי קסבר חליו בצפון כו'.** יש לו ט"ז אמה בדרום לא מהן ה' אמות של פתח עדיין יש לו מקום י"א אמה לתתו סס מכותל מזוזת היכל לדרום יז]: **וא"ל קסבר קדושת אולם והיכל חדא היא.** והולרך למושכו אף מכנגד פתח אולם נוקמיה ממקום סתימת פתח אולם ולדרום בבין יח] האולם ולמזבח דעדיין יש סס מקום ו' אמות: **אלא לאו משום דקסבר כוליה מזבח בצפון קאי.** ודרומו של מזבח כולה יט] לפני הפתח ואם היה נותנו כנגד המזבח כלל נמצא מפסיק בין מזבח לפתח: **ונוקמיה בין המזבח והיכל בצפון.** בסתימת כז] כותל ההיכל במזוזת לפונית ולצפון: **קסבר קדושת היכל כו'.** ואינו רשאי להפסיק בין פתח אולם ולמזבח וכי מוקמת ליה מכותל היכל ולצפון ה"ל מפסיק בין אולם ולמזבח: **שיהא פנוי מכלים** גרס הכא. וכיור כלי הוא: (ג) **לפונה.** מדהוה ליה למיכתב על ירך המזבח לפון וכתיב לפונה לדרשא אתא: **מאן תנא דפליג כו'.** ואומר כוליה בדרום קאי: בדר"א גרסינן **פנוי מכלום: שנשחטו שם.** בעזרה כא]: **כשהוא שלם.** והאי עליו בגינו **ובשבילו קאמר: אחד זה ואחד זה.** בין שנשחטו בשעת פגימתן כב] בין שנשחטו אחר תיקונו פסולין כל הקדשים שהיו קדושין באותה שעה **לפי שנראו ונדחו וקסבר בעלי חיים נדחין כשחוטין: עד שלא נגנבו.** משמע קודם כג] שלא בגאוהו בני הגולה: **דחויין מעיקרא הן.** שכשהוקדשו לא נראו שמע מיניה דחוי מעיקרו הוי דחוי ותקשה למאן דאמר לא הוי דחוי: **נהרס.** משמע בימי נבוכדנצר היו: **אוקין להו.** עד כד] שלא נבנה בית שני ופשיטא דפסולין דגבי מומין קתני להו בבכורות (דף מא.) הזקן והחולה והמזומה: **מזבח שנעקר.** במזבח פנימי קמיירי וקא סלקא דעתך הוא הדין לחיצון קשיא דרב אדרב דאמר לעיל כל הקדשים שנשחטו שם פסולין: **מודה רבי יהודה בדמים.** דבעינן מזבח: **דבריס לכתבן.** שקדש את הרלפה כולה נשם מזבח כו להקטיר עליה לפי שהיה המזבח קטן מהכיל עולות ושלמים שהקריבו לאוכלה המזבח ואמרינן לקמן [ס.] לרבי כה] יהודה הכי משמע קרא כי מזבח אבנים אשר בתחת מזבח הנחושת קטן היה: **אמר לו רבי יוסי והלא כבר נאמר.** במזבח שעשה משה במדבר שהיה כו] בגוב וגבעון: אלף

מזבח העולה וגו' מזבח בפתח אהל מועד ולא כיור בפתח אהל מועד היכן היה נותנו כא]בין האולם ולמזבח א] משוך קימעא כלפי הדרום מאי קסבר אי קסבר כוליה מזבח בדרום קאי נוקמיה מכותל היכל ולדרום כא] בין אולם למזבח ואי נמי קסבר ג]קדושת היכל ואולם חדא היא נוקמיה מכותל אולם ולדרום בבין ב] אולם למזבח אי נמי קסבר חציו בצפון וחציו בדרום נוקמיה מכותל היכל ולדרום בין אולם ולמזבח ואי נמי קסבר קדושת האולם והיכל חדא היא נוקמיה מכותל אולם ולדרום בין אולם ולמזבח אלא לאו משום דקסבר כוליה מזבח בצפון ג] כי נמי מוקמת לה מכותל היכל ולצפון ה"ל בין אולם ולמזבח ונוקמה מכותל אולם ד] ולצפון בבין אולם ולמזבח אמר קרא 1צפונה שיהא צפון פנוי מכלים מאן תנא דפליג עליה דר' יוסי הגלילי ר"א בן יעקב היא דתניא ג]ר"א בן יעקב אומר צפונה שיהא צפון פנוי מכלום ואפילו מן המזבח אמר רב ב]מזבח שנפגם כל הקדשים שנשחטו שם פסולין ד]מקרא ה] הוא בידינו ושבחנוהו ה]כי סליק ◦ רב כהנא אשכחיה לר"ש ברבי דקאמר משום ר' ישמעאל בר' יוסי מנין למזבח שנפגם שכל הקדשים שנשחטו שם פסולין שנאמר 2וזבחת עליו את עולותיך ואת שלמיך וכי עליו אתה זובח אלא ו] כשהוא שלם ולא כשהוא חסר אמר היינו קרא דאישתמיט ליה לרב ורבי יוחנן אמר אחד ז] זה ואחד זה פסולין במאי פליגי רב סבר ז]בעלי חיים אינן נדחים ור' יוחנן סבר ז]בעלי חיים נידחין מיתיבי כל הקדשים שהיו עד שלא ד]נבנה המזבח ואח"כ נבנה המזבח פסולין נבנה דחויין מעיקרא נינהו אלא עד שלא נהרס המזבח ה] נהרס ט]הא איזקון להו אלא ט]עד שלא נפגם המזבח מ] ואחר כך נפגם המזבח פסולין ולא תרוצי קא מתרצת י] אימא שנשחטו והאמר רב גידל אמר רב ה]מזבח שנעקר מקטירין קטרת במקומו כדאמר רבא י]מודה היה ר' יהודה בדמים הכא נמי מודה רב בדמים מאי ר' יהודה דתניא 3ביום ההוא קידש המלך יא] תוך החצר וגו' כי מזבח (שעשה משה) קטן מהכיל דברים ככתבן דברי רבי יהודה א"ל רבי יוסי

פנוי מכלים. אע"פ שמזבח שעשה משה (אינו פנוי) [כלי] היה כדאמר כז] דנין כלי מכלי ואין דנין כלי מבנין כח] משאר כלים קאמר דלפונה כט] אמזבח קאי ואע"פ שהיה בצפון נגסין וקלונסות ושולחנות מסתמא הא דאמרה תורה פנוי מכלום משום שחיטה הוא והני לורך שחיטה אינהו: **שיהא צפון פנוי מכלום אפילו מן המזבח.** לריך לדקדק במתני' דמדות [פ"ג מ"ו] שלא תקשה דרבי אליעזר בן יעקב ס"ל הכא כוליה מזבח בדרום קאי ובפ"ק דיומא (דף טז.) מוקמינן מתני' דמדות כר"א בן יעקב: **וכי עליו אתה זובח.** אע"ג דלעיל דרשינן עליו ממש הכא דייק משום דוזבחת עליו משמע שמלוה ל] לזבוח עליו וכן לקמן (דף ס.) גבי ואכלוה מנות אצל המזבח משמע לא] שמלוה אצל כשהוא שלם ולא כשהוא חסר: **עד שלא נבנה המזבח.** דחויין מעיקרא הן אלא עד שלא נפגם ופגם ומשני לא תרוצי מתרלת לה. ותימה דא"כ משמע דפירכא קמייתא לב] דחויין מעיקרא הוו ואפילו לר' יוחנן ואמאי והא ר' יוחנן סבר גבי בהמה של ב' שותפין (קדושין דף ז.) דחוי מעיקרא הוי דחוי ועוד תקשי ליה ממתני' דמי שהיה טמא (פסחים דף לא:) המפרים נקבה לפסחו דקאמר מ) דחוי מעיקרו הוי דחוי ויש לומר דהתם אין בידו לתקן מיקרי דחוי כדפרישית פ"ק (לעיל דף יב:) ג) אבל הכא בידו לתקן המזבח לג] ולכך משמע ליה הכא דכ"ע לא הוי דחוי מידי דהוה אמחוסר זמן בגופו לד] ובבעלים כגון יולדת זב ומצורע שהפרישו קרבנם קודם זמנם ה"נ מפרים קרבנו להקריב לכשיבנה בהמ"ק והוי לה] כמחוסר זמן ולא חשיב נדחה וכן מוכח לקמן פ"ב (דף קיד.) דחובות שהקדישן בגלגל לגבי שילה היו מחוסר זמן וקרבי בשילה ולא אמרינן דחויין הן וקשה לי דבפ"ק (לעיל דף יב.) פריך לבן בתירא פסח היכי משכחת לה לי אפרשי' לו] בצפרת דחוי מעיקרא הוא שאינו ראוי לשלמים לבן בתירא הואיל ומקצתו לז] הוא ראוי לפסח בחלות מה בכך כיון דבידו להשלותו עד חלות למה לא יהא כשר כמו מקדיש לח] אותו לאחר שחיטת בנו שראוי למחר ומקדיש בגלגל חובות שכשרין בשילה. ברו"ך. ומ"ת אכתי כיון דהוי כמחוסר זמן כי ליכא מזבח דפריך דחויין מעיקרא הן אמאי אמר ר' יוחנן בפ' השוחט והמעלה (לקמן דף קז:) דהמעלה בזמן הזה בחוץ חייב דקדושה ראשונה קידשה לעתיד לבא הא אינו ראוי לפתח אהל מ] ותנן נמי פרק בתרא (לקמן דף קיב:) אותו ואת בנו ומחוסר זמן בחוץ אינו אפילו בלא תעשה לרבנן ואם כן לרבי יוחנן אמאי מחייב משום שחוטי חוץ ותו הא עדיפא מינה אמרינן ביומא פרק שני שעירי (דף סג.) דשלמים ששחטן מ] קודם פתיחת דלתות

כל הקדשים שנשחטו שם פסולין. אע"פ שמזבח [שני] אינו בשר זבח לאחר העבודה אלא שירי מנחה חוזרין ונראין (תוס' ב"מ נג ע"ב):

הגהות הב"ח

(א) גמ' מכותל היכל ולדרום דהיינו בין: (ב) רש"י ד"ה ה"ג וכו' ולדרום והא אינו צריך: (ג) ד"ה לפונה ל"ל קודם ד"ה שיהא פנוי:

גליון הש"ם

גמ' רב כהנא אשכחיה. עיין גיטין דף פד ע"ב תוס' ד"ה ר' יוחנן אומר:

מוסף רש"י

אמר קרא צפונה. על יכך המזבח לפונה, לשון אויר משמע הך ה' יתירה, אל לפון שהוא האויר הפנוי (יומא לז.) **כשהוא שלם ולא כשהוא חסר.** עליו מלו במשמע (מנחות ה:). והאי עליו בשבילו הוא, כלומר כשהוא מחזקתו (חולין יז:) **בעלי חיים נידחין.** בהתם שנקמות בחיים לחוות דיחוי גמור, אלא בשנרלחים לאחר שהיתה שראויה לאוה אינה קריבה אלא רועה (פסחים צח.). ואע"ג דהדר מיחזו אילמו לעולם משום דיחוי קתני אילמו לעולם בבין יח] האולם ולמזבח דעדיין יש סס מקום ו' אמות: **אלא לאו משום דקסבר כוליה מזבח בצפון קאי.** ודרומו של מזבח כולה יט] לפני הפתח ואם היה נותנו כנגד המזבח כלל נמצא מפסיק בין מזבח לפתח: **ונוקמיה בין המזבח והיכל בצפון.** בסתימת כז] כותל ההיכל במזוזת לפונית ולצפון: **קסבר קדושת היכל כו'.** ואינו רשאי להפסיק בין פתח אולם ולמזבח וכי מוקמת ליה מכותל היכל ולצפון ה"ל מפסיק בין אולם ולמזבח: **שיהא פנוי מכליס** גרס הכא. וכיור כלי הוא: (ג) **לפונה.** מדהוה ליה למיכתב על ירך המזבח לפון וכתיב לפונה לדרשא אתא: **מאן תנא דפליג כו'.** ואומר כוליה בדרום קאי: בדר"א גרסינן **פנוי מכלום: שנשחטו שם.** בעזרה כא]: **כשהוא שלם.** והאי עליו בגינו **ובשבילו קאמר: אחד זה ואחד זה.** בין שנשחטו בשעת פגימתן כב] בין שנשחטו אחר תיקונו פסולין כל הקדשים שהיו קדושין באותה שעה **לפי שנראו ונדחו וקסבר בעלי חיים נדחין כשחוטין: עד שלא נגנבו.** משמע קודם כג] שלא בגאוהו בני הגולה: **דחויין מעיקרא הן.** שכשהוקדשו לא נראו שמע מיניה דחוי מעיקרו הוי דחוי ותקשה למאן דאמר לא הוי דחוי: **נהרס.** משמע בימי נבוכדנצר היו: **אוקין להו.** עד כד] שלא נבנה בית שני ופשיטא דפסולין דגבי מומין קתני להו בבכורות (דף מא.) הזקן והחולה והמזומה: **מזבח שנעקר.** במזבח פנימי קמיירי וקא סלקא דעתך הוא הדין לחיצון קשיא דרב אדרב דאמר לעיל כל הקדשים שנשחטו שם פסולין: **מודה רבי יהודה בדמים.** דבעינן מזבח: **דבריס לכתבן.** שקדש את הרלפה כולה נשם מזבח כו להקטיר עליה לפי שהיה המזבח קטן מהכיל עולות ושלמים שהקריבו לאוכלה המזבח ואמרינן לקמן [ס.] לרבי כה] יהודה הכי משמע קרא כי מזבח אבנים אשר בתחת מזבח הנחושת קטן היה: **אמר לו רבי יוסי והלא כבר נאמר.** במזבח שעשה משה במדבר שהיה כו] בגוב וגבעון: אלף

תורה אור השלם

1. וְשָׁחַט אֹתוֹ עַל יֶרֶךְ הַמִּזְבֵּחַ צָפֹנָה לִפְנֵי יְהוָה וְזָרְקוּ בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת דָּמוֹ עַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב: ויקרא א, יא
2. מִזְבַּח אֲדָמָה תַּעֲשֶׂה לִּי וְזָבַחְתָּ עָלָיו אֶת עֹלֹתֶיךָ וְאֶת שְׁלָמֶיךָ אֶת צֹאנְךָ וְאֶת בְּקָרֶךָ בְּכָל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אַזְכִּיר אֶת שְׁמִי אָבוֹא אֵלֶיךָ וּבֵרַכְתִּיךָ: שמות כ, כא
3. בְּיוֹם הַהוּא הִקְדִּישׁ הַמֶּלֶךְ אֶת תּוֹךְ הֶחָצֵר אֲשֶׁר לִפְנֵי בֵּית יְהוָה כִּי עָשָׂה שָׁם אֶת הָעֹלָה וְאֶת הַמִּנְחָה וְאֶת חֲלְבֵי הַשְּׁלָמִים כִּי מִזְבַּח הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר לִפְנֵי יְהוָה קָטֹן מֵהָכִיל אֶת הָעֹלָה וְאֶת הַמִּנְחָה וְאֶת חֲלְבֵי הַשְּׁלָמִים: מ"א ח, סד

ליקוטים

אלא לאו משום דקסבר כוליה מזבח בצפון. פי' ולכך כיור משוך כלפי דרום. ותימה דמאן דלית ליה כוליה מזבח בצפון קאי, א"כ היו כיור בין המזבח ולאולם, והשתא כיצד הולך לקדש שם שלא רחוץ ידים ורגלים והא תניא בריש מסכת כלים שלא רחוץ ידים ורגלים אין נכנס בין האולם ולמזבח, ואמר התם פוצעין את מוחו בגזרין. וי"ל דפלוגתא דתנאי היא בתוספתא דכלים (פי' ר"ש מ"כ ויקרא מ"ד). מזבח שנפגם כל הקדשים שנשחטו שם פסולין שנאמר וזבחת עליו כו'. ואסיקנא (חולין יח ע"א) [כמה היא פגימת המזבח], בסידא כזית או טפח למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה, ובאבנא כדי שתחגור בה צפורן, דכתיב אבנים שלמות. וא"ת כיון דאוקימנא וזבחת עליו בסידא, מאי שנא סידא ומאי שנא אבנא, לימא כאן וכאן בכדי חגירת צפורן או כאן וכאן בכזית. ויש לומר דסידא כיון דנפיק לן מעליו ודרשי' אבל לא בזמן שהוא חסר, אין חסרונו ניכר בפחות מיכן, אבל באבנא דכתיב אבנים שלמות, כל שפגימתן גדולה כחגירת צפורן אינן שלמות, וא"נ האי כאורחיה והאי כאורחיה ואין דרכו של סיד להיות כ"כ חלק. אבל בתוס' אמרו דפגימת המזבח [ולפינן] מאבנים שלמות, וזבחת עליו לא איצטריך אלא לפסול קדשים שעבר ושחט בזמן שהוא חסר וכדאמרינן התם מנין למזבח שנפגם שכל קדשים שנשחטו בה פסולים שנאמר וזבחת עליו וכי עליו אתה זובח אלא כשהוא שלם ולא כשהוא פגום, והילכך בסידא דלא כתיב בה בהדיא פסול פגימה, שיערוה מר בטפח ומר בכזית. וא"נ למדו פגימת סיד מדבעינן מרובע, דתניא התם [לקמן סב ע"א] כבש וקרן ויסוד וריבוע כבכבין וכו' כדאיתא התם עד דתניא אותו היום נפגמה קרן המזבח והביאו בול של מלח וסתמוהו ולא מפני שכשר לעבודה אלא שלא יראה מזבח פגום, שכל מזבח שאין לו קרן וכבש ויסוד וריבוע פסול. מכלל דפסול פגימה משום דאינו מרובע (רשב"ם חולין יח ע"ב): עד שלא נפגם המזבח ואח"כ נפגם המזבח פסולין. דוקא זבחים שעושין מהם עבודות, אבל מעשר [שני] או בשר זבח לאחר העבודה או שירי מנחה חוזרין ונראין (תוס' ב"מ נג ע"ב):

ד א מיי' פ"ז מהלכות בית הבחירה הל' ו:
ה ב מיי' פ"ג מהלכות פסה"מ הלכה כב:
ו ג מיי' שם הלכה כג ופט"ו מהל' מעה"ק הלכה ד:
ז ד מיי' פ"ג מהלכות פסה"מ הלכה כד:
ח ה מיי' פ"ג מהלכות תמידין ומוספין הל' ב:

שיטה מקובצת **אי** קסבר כוליה מזבח בדרום קאי. ה"ק דהוי מלי למבעי אי בדרום קאי מאי משון קימעא, הא צריך למשון כל הדרום ולכל הפחות ה' אמות כנגד הפתח, דהא בעינן ולא כיור בפתח אהל מועד: **צפונה שיהא פנוי מכלום.** וא"ת א"כ למה לי להזכיר הכריעתא ואת מזבח העולה שם פתח אוהל מועד לומר דאין כיור פתח אהל מועד, תיפוק ליה משום דאם יעמיד [הכיור] בין המזבח לפתח אהל מועד [ע"כ צריך לסעמידו] נלפון הוא'ל (דבעינן לפון) דכוליה מזבח בלפון קאי ובעינן לפון פנוי מכלום וליכא, וי"ל דאי לאו דמפסקיק הוה מעמידו שפיר בין ההיכל ובין המזבח תוך חלל פתח האולם דלא מקרי לפון דקתמר לעיל דאפילו בין החלונות לא מקרי לפון, ולכך מייתי מקרא דאת מזבח העולה כי' כיור מפסיק בין מזבח לפתח אהל מועד (מהר"ם): **ר"א** בן יעקב אומר **צפונה** כו': תימה דבמס' מדות (פ"ג מ"ו) תנן הכיור היה בין האולם ומזבח משון כלפי דרום, ותמרינן ביומא (דף סג.) מאן תנא מדות דאמר רבי יוסי בן יעקב ומ"מ הכי אמרינן דהא כדמייקינן בהך דר"א הגלילי, וי"ל דהכא דמדות דמזבח בלפון קאי כדבעינן בהך דר"א הגלילי, ומ"מ בלפון מן הדרום ה' אמות ומזבח ובכותל ההיכל לדרום ומקבר כוליה מזבח בדרום קאי, אבל הכא דקתני משון קימעא ליכא לפרושי הכי דמשון מכנגד הפתח דוקא קאמר ולעולם הוי בין המזבח לכותל ההיכל, דא"ל אמאי נקט קימעא אפילו טובא נמי יכול למשכו מכנגד הפתח דאכתי נשאר הרבה מן המזבח לקיומי ונתת את הכיור בין אהל מועד ובין המזבח, אלא ודאי משון קימעא דקאמר משון מכנגד (הפתח) [המזבח] קאמר ולכך דוקא קימעא לפי שצריך לקרבו כל מה שיכול נגד חוץ שבין המזבח להיכל ולאולם כדי לקיים בין אהל [מועד] ומזבח, ואת"ל שאין להרחיקו מן הכותל כל כך מ"מ לא סגי בקימעא דכיון דאפתח קאי צריך שיהא משון מתחילת המזבח ה' אמות כשיעור הפתח:

ההיכל פטור דאינו רואי לפתח אהל מועד דמחוסרי מעשה וכ"ש זה כו]
ועוד אמרינן בפ"ק דמס' ע"ז (דף יג.) דאם הקדיש והחרים והעריך
בזמן הזה בהמה תעקר דהיינו נועל דלת בפניה והיא מתה מאליה
כדאיתא התם ופריך ונישחטינהו מישחט ופי' בקונטרס משום שחוטי
חוץ לא מחייב דמיירי בקדשי בדק הבית דאין חייבין משום שחוטי חוץ
כדמוכח לקמן (דף קיג.) ובפרק שני שעירי (יומא דף סג.) וקשה דאי בקדשי
בדק הבית [כה] מאי פריך ונישוייה גיסטרא ומשני מפני שנראה כמטיל
מום בקדשים וליכא למימר דיש איסור מטיל מום אף בבהמה תמימה
לקדשי בדק הבית כדאמר המתפיס תמימים לבדק הבית אינן יוצאין מידי
מזבח לעולם דהיינו מדרבנן משום קנס כדמוכח פרק המנחות והנסכים
(מנחות קא.) דקאמר משום דלא שכיחי תמימים תקנו שיהיו למזבח לכך נראה
דמיירי בקדשי מזבח ולא מחייבי משום שחוטי חוץ דאם משום דאינו רואי לפתח
אהל מועד או משום דהוי רחוי או משום דמחוסר זמן ודוחק לומר דהיא
דמס' ע"ז כמ"ד הותרו הבמות דהא סתם מתניתין לקמן (דף קיב:) דירושלים
אין אחריה היתר ובפ"ק דמגילה (דף י.)
פריך מינה לר' יוחנן [כו] דאמר שמעתי
שמקריבין בבית חוניו ונראה לתרץ
דר' יוחנן דמחייב לקמן מעלה בחוץ
מיירי בהעלאת קטרת דלא מחוסר
מעשה כדאמר בשמעתין מזבח שנעקר
מקטירין קטרת במקומו [ט] א"א בהעלאת
מנחה שקמלה בכלי שרת בפנים
אע"פ [כז] שאין בית דאזבחים דוקא
בעי מזבח כדכתיב וזבחת עליו ויניחא
השתא הא דנקט ר' יוחנן מעלה בזמן
הזה ולא נקט שוחט בזמן הזה ואין
לתרץ דר' יוחנן כרבי יהודה [כח] דשרי
להקטיר בדלפת העזרה דלא מיסתבר
דלשרי רבי יהודה בשעה שהמזבח
פגום אלא בשעה שהמזבח כשר ועוד
יש לתרץ דלקמן ר' יוחנן מיירי כשבנה המזבח במקומו והעלה בחוץ
כיון דקדשי [כט] לעתיד לבא והיהיל [ל] דפ"ק דע"ז (דף יג.) יש להקשות
בקדשי בדק הבית אמאי נועל דלת בפניה לרבא ונשחטיה או נשוייה
גיסטרא אלא פי' דאינו הקדוש דמדרבנן אסור להטיל בהם מום גזירה
שמא יבא לקדשי מזבח כדאמר בראשית הגז (חולין דף קלה.) דקדשי בדק הבית
אסורין בגיזה ועבודה גזירה שמא יבא לקדשי מזבח וא"כ יש לייסב פי' רש"י
דפריך בקדשי בדק הבית ונשחטיה משחט ונשוייה גסטרא ומשני נראה
כמטיל מום דאסור גזרה שמא יבא לקדשי מזבח ואי"ת מאי טעמא פטרינן
שלמים ששחטן קודם פתיחת דלתות ההיכל בחוץ (לעיל דף נה:) [לא]
והלא בפנים כי האי גוונא אם עלו לא ירדו לפי מה שפי' הקונטרס לקמן [לב]
קודם [לא] שיעמידו לויס את המשכן ולאחר שפרקו לויס את המשכן
דשלמים דוקא בעי פתיחת דלתות ההיכל ולא שאר קדשים וכיון דשאר
קדשים כשרין א"כ שלמים נמי אם עלו לא ירדו וחייב בחוץ כמו הלן
והיולא ונשחטו חוץ לזמנו וחוץ למקומו דחייב עליהן בחוץ הואיל
ומתקבל בפנים וי"ל דהתם מיירי בהעלאה דכיון שהשחיטה נעשית
בפנים כהלכתה מיחייב בהעלאה כיון דמתקבל בפנים אבל הכא דאין
השחיטה כהלכתה לא ואפילו אם תימצי לומר דפסח והחטאת ששחטן שלא
לשמן בחוץ חייב הבהמה ראויה לפנים לכתחילה אבל אלו קדשים אינן
ראויין לפנים לכתחילה: [לג] **הא אזקינן** [לד] **להו.** וגבי מומין תנן בבכורות
(דף מא.) הזקן. והא דאמר (באלה הדברים רבה) [לה] חיים כלכם היום קל
וחומר מפרים שהתנדבו הנשיאים לשאת הארון במדבר שחיו עד שלמה
שהקריבן לגבוה [לו] הורלת שעה היתה: **והלא כבר נאמר אלף עולות**
יעלה שלמה. וא"ת מנא ליה דאמזבח הנחשת קאמר הא ג' מזבחות
הוו כדאמר לקמן (דף מא:) של זהב ושל נבשון וגדול היה וי"ל דסמיך אקרא
עשר אמות. תימה כיון דאיכא היקשא גזירה שוה דרבוא למה לי: פי' בקונטרס וקס"ד בגובה
קאמר והי"ה לכל החצר וקשה לר"ת היכי מצי למימר דאגובה קאי והא מוכח קרא בהדיא דברחבה מיירי דקתשיב מעיקרא החצר לפתח יש [לז]
חמשים אמה ואחר כך מפרש חמש עשרה אמה קלעים לכתף שאצל השער ולכתף השנית חמש עשרה קלעים ואחר כך לשער החצר מסך

אלף עולות יעלה שלמה וגו' וכשאתה מגיע לחשבון עולות [ז] **ולמנין אמות.** שהיה מזבח אבנים של שלמה עודף עליו זה של שלמה גדול משל משה לפי צורך העולות שהרי מזבח של משה כתיב ביה ה' אמות אורך וה' אמות רוחב לא מהם מקום הקרנות אמה לכל לד ומקום היולך רגלי הכהנים אמה לפנים מן הקרנות סביב המערכה נמצא מקום המערכה אמה על אמה הכי אמרינן לקמן בפירקין (דף סב.). יסוד [ח] וסובב לא היו ממעטין באמרכו ורחבו לפי [ט] שמקיפין ובולטין סביביו מעשה רשת נחושת והוא היה סובבו. ובמזבח שעשה שלמה היה מקום המערכה כ' על כ' לרבי יוסי כדתנן במסכת מדות [י] [פ"ג מ"ח] חלקהו לכ' רצועות כל אחת ואחת ברוחב אמה ואורך עשרים הרי ד' מאות אורך ברוחב אמה ואין לך אמה על אמה שאינה מחזקת לבער אלף [יא] ליום [יב] שהיתה אש של שמים ממהרת לאכול הרי ד' מאות אלף: **אלא מהו אומר קטן מהכיל.** לאו במזבח אבנים קאמר ומשום ההוא [יב] יומא אלא למזבח הנחשת קאמר ובא לפוסלו לעולם [יג] שסילקו ומה שתלה הכתוב קטנו בעולות של אותו היום ליצנא מעליא נקט: **לאדם שאומר להבירו.** באדם שנפסל: **נגס פלוני.** ליצנא מעליא ולא אמר נפסל פלוני: **ונפסל** [יד] **לעבודה.** לאו מסקנא דאדם אומר אלא רבי יוסי קאמר לה ואותו פלוני פסול לעבודה והוא קורא לו נגס: **שפיר קא"ר יוסי.** ול"ל לקדושי רלפה: **מזבח של משה גדול היה.** וכשאתה מגיע לחשבון עולות ומנין אמות שבאבנים נמצא של שלמה קטן לפי הצורך: **ונאמר להלן רצוע.** בשל יחזקאל שנתנבא על בית שני אז על העתיד רצוע אל ארבעת רבעיו: **מה להלן.** מדה האמורה בו מאמצעיתו הוא מודד כדמפרש ואזיל: **אף כאן.** מודד ה' על ה' מאמצעיתו לכל רוח נמצא י' על י' לא מהן אמה מכאן ואמה מכאן לקרנות וכן למקום היולך הרי ו' על ו' מקום המערכה ושל שלמה כ' על כ' מקום המערכה עשה ממנו ג' רצועות של ו' רוחב נשארו שתי אמות באורך עשרים חלוק ג' הרצועות לרחבו [לאמיכות רצועות של שש שש] תמצא בכל אחת ג' אמיכות רצועות של שש הרי תשע ועוד נשארו בכל אחת ב' אמות באורך ששה קרבים זו אצל זו הרי ו' על ו' הרי עשר אמיכות רצועות ועוד ערף הרצועה האורכה עשרים ורחבה ב' ותמצא ו' על ו' הרי י"א [טו] וב' אמות על ב' אמות נמצא של משה אחד מי"א כשל שלמה ומגיע לחשבון י"א אלפים עולות ותו לא [טז] ובחנוכתו כתיב [מ"א ח] בקר כ"ב אלף וצאן יז] כ"ב אלף: **והאריאל.** מקום מערכה של מזבח: **שתים עשרה.** אל ארבעת רבעיו מלמד שמאמצעיתו מודד: **ורבי יוסי.** דאמר דבריה ככתבן: **כי גמיר ג"ש.** דרבוע רבוע בגובהה הוא דגמר ולאו מרבוע דיחזקאל אלא מרבוע דכתיב במזבח הפנימי: דתניא וג' אמות קומתו כו'. (שמות כז) ובמזבח יח] הנחשת כתיב: **וגאמר להלן רבוע.** במזבח הזהב אמה ארכו ואמה רחבו רבוע יט] ואמתים קומתו (שם ל): **אף כאן גובהו פי שניים לארכו.** הרי י' אמות ובסיפא כ] [דף ס.] מפרש ר' יוסי מאי וג' קומתו: **והלא כבר נאמר וקומה ה' אמות.** דאין גובה היקף הקלעים של חצר אלא ה' אמות כא] : **אפשר** כן שיהא כהן בראש המזבח ועבודה בידו כו': **מה משכן.** צריך קלעים לחצר סביביו מוקף כב] גובה י' אמות דהא הכי הוה גובהה דכתיב (שמות כו) י' אמות אורך הקרש: **אף מזבח.** צריך כג] היקף לכדי י' אמות: **ואומר קלעים ט"ו אמה**

אלף עולות יעלה שלמה וגו'. שהיה מזבח אבנים של שלמה עודף עליו זה של שלמה גדול משל משה לפי צורך העולות שהרי מזבח של משה כתיב ביה ה' אמות אורך וה' אמות רוחב לא מהם מקום הקרנות אמה לכל לד ומקום היולך רגלי הכהנים אמה לפנים מן הקרנות סביב המערכה נמצא מקום המערכה אמה על אמה הכי אמרינן לקמן בפירקין (דף סב.). יסוד [ח] וסובב לא היו ממעטין באמרכו ורחבו לפי [ט] שמקיפין ובולטין סביביו מעשה רשת נחושת והוא היה סובבו. ובמזבח שעשה שלמה היה מקום המערכה כ' על כ' לרבי יוסי כדתנן במסכת מדות [י] [פ"ג מ"ח] חלקהו לכ' רצועות כל אחת ואחת ברוחב אמה ואורך עשרים הרי ד' מאות אורך ברוחב אמה ואין לך אמה על אמה שאינה מחזקת לבער אלף [יא] ליום [יב] שהיתה אש של שמים ממהרת לאכול הרי ד' מאות אלף: **אלא מהו אומר קטן מהכיל.** לאו במזבח אבנים קאמר ומשום ההוא [יב] יומא אלא למזבח הנחשת קאמר ובא לפוסלו לעולם [יג] שסילקו ומה שתלה הכתוב קטנו בעולות של אותו היום ליצנא מעליא נקט: **לאדם שאומר להבירו.** באדם שנפסל: **נגס פלוני.** ליצנא מעליא ולא אמר נפסל פלוני: **ונפסל** [יד] **לעבודה.** לאו מסקנא דאדם אומר אלא רבי יוסי קאמר לה ואותו פלוני פסול לעבודה והוא קורא לו נגס: **שפיר קא"ר יוסי.** ול"ל לקדושי רלפה: **מזבח של משה גדול היה.** וכשאתה מגיע לחשבון עולות ומנין אמות שבאבנים נמצא של שלמה קטן לפי הצורך: **ונאמר להלן רצוע.** בשל יחזקאל שנתנבא על בית שני אז על העתיד רצוע אל ארבעת רבעיו: **מה להלן.** מדה האמורה בו מאמצעיתו הוא מודד כדמפרש ואזיל: **אף כאן.** מודד ה' על ה' מאמצעיתו וכו' (שמות כז) ובמזבח יח] הנחשת כתיב: **וגאמר להלן רבוע.** במזבח הזהב אמה ארכו ואמה רחבו רבוע יט] ואמתים קומתו (שם ל): **אף כאן גובהו פי שניים לארכו.** הרי י' אמות ובסיפא כ] [דף ס.] מפרש ר' יוסי מאי וג' קומתו: **והלא כבר נאמר וקומה ה' אמות.** דאין גובה היקף הקלעים של חצר אלא ה' אמות כא] : **אפשר** כן שיהא כהן בראש המזבח ועבודה בידו כו': **מה משכן.** צריך קלעים לחצר סביביו מוקף כב] גובה י' אמות דהא הכי הוה גובהה דכתיב (שמות כו) י' אמות אורך הקרש: **אף מזבח.** צריך כג] היקף לכדי י' אמות: **ואומר קלעים ט"ו אמה**

ומנין אמות זה גדול מזה אלא מהו קטן מהכיל [ט] **כאדם האומר לחבירו פלוני נגס הוא ופסול לעבודה ור' יהודה** [כ] **שפיר קאמר ר' יוסי ר' יהודה דאמר מזבח שעשה משה גדול היה דתניא** [כא] **חמש אמות אורך וחמש אמות רוחב דברים ככתבן דברי ר' יוסי ר' יהודה אומר נאמר כאן** [כב] **רבוע ונאמר להלן** [כג] **רבוע מה להלן מאמצעיתו היה מודד והתם מנלן דכתיב** [כד] **והאריאל שתים עשרה** [כה] **אמה לכל רוח או אינו אלא** [כו] **י"ב על י"ב כשהוא אומר אל ארבעת רבעיו מלמד שמאמצע הוא מודד** [כז] **ור' יוסי כי גמר גזירה שוה בגובהה הוא דגמיר דתניא** [כח] **ושלש אמות קומתו דברים ככתבן דברי רבי יהודה רבי יוסי אומר נאמר כאן** [כט] **רבוע ונאמר להלן** [ל] **רבוע מה להלן גובהו פי שנים כארכו אף כאן פי** [לא] **שנים כארכו אמר ליה רבי יהודה (והלא כבר נאמר** [לב] **ואת** [לג] **החצר מאה אמה וקומה חמש אמות וגו') אפשר כהן עומד ע"ג המזבח ועבודה בידו וכל העם רואין אותו מבחוץ אמר לו ר' יוסי והלא כבר נאמר** [לד] **ואת קלעי החצר ואת מסך** [לה] **שער החצר אשר על המשכן ועל המזבח** [לו] **אמה משכן** [לז] **י' אמות ואומר** [לח] **קלעים חמש עשרה**

אלף עולות יעלה שלמה וגו' וכשאתה מגיע לחשבון עולות [ז] **ולמנין אמות.** שהיה מזבח אבנים של שלמה עודף עליו זה של שלמה גדול משל משה לפי צורך העולות שהרי מזבח של משה כתיב ביה ה' אמות אורך וה' אמות רוחב לא מהם מקום הקרנות אמה לכל לד ומקום היולך רגלי הכהנים אמה לפנים מן הקרנות סביב המערכה נמצא מקום המערכה אמה על אמה הכי אמרינן לקמן בפירקין (דף סב.). יסוד [ח] וסובב לא היו ממעטין באמרכו ורחבו לפי [ט] שמקיפין ובולטין סביביו מעשה רשת נחושת והוא היה סובבו. ובמזבח שעשה שלמה היה מקום המערכה כ' על כ' לרבי יוסי כדתנן במסכת מדות [י] [פ"ג מ"ח] חלקהו לכ' רצועות כל אחת ואחת ברוחב אמה ואורך עשרים הרי ד' מאות אורך ברוחב אמה ואין לך אמה על אמה שאינה מחזקת לבער אלף [יא] ליום [יב] שהיתה אש של שמים ממהרת לאכול הרי ד' מאות אלף: **אלא מהו אומר קטן מהכיל.** לאו במזבח אבנים קאמר ומשום ההוא [יב] יומא אלא למזבח הנחשת קאמר ובא לפוסלו לעולם [יג] שסילקו ומה שתלה הכתוב קטנו בעולות של אותו היום ליצנא מעליא נקט: **לאדם שאומר להבירו.** באדם שנפסל: **נגס פלוני.** ליצנא מעליא ולא אמר נפסל פלוני: **ונפסל** [יד] **לעבודה.** לאו מסקנא דאדם אומר אלא רבי יוסי קאמר לה ואותו פלוני פסול לעבודה והוא קורא לו נגס: **שפיר קא"ר יוסי.** ול"ל לקדושי רלפה: **מזבח של משה גדול היה.** וכשאתה מגיע לחשבון עולות ומנין אמות שבאבנים נמצא של שלמה קטן לפי הצורך: **ונאמר להלן רצוע.** בשל יחזקאל שנתנבא על בית שני אז על העתיד רצוע אל ארבעת רבעיו: **מה להלן.** מדה האמורה בו מאמצעיתו הוא מודד כדמפרש ואזיל: **אף כאן.** מודד ה' על ה' מאמצעיתו וכו' (שמות כז) ובמזבח יח] הנחשת כתיב: **וגאמר להלן רבוע.** במזבח הזהב אמה ארכו ואמה רחבו רבוע יט] ואמתים קומתו (שם ל): **אף כאן גובהו פי שניים לארכו.** הרי י' אמות ובסיפא כ] [דף ס.] מפרש ר' יוסי מאי וג' קומתו: **והלא כבר נאמר וקומה ה' אמות.** דאין גובה היקף הקלעים של חצר אלא ה' אמות כא] : **אפשר** כן שיהא כהן בראש המזבח ועבודה בידו כו': **מה משכן.** צריך קלעים לחצר סביביו מוקף כב] גובה י' אמות דהא הכי הוה גובהה דכתיב (שמות כו) י' אמות אורך הקרש: **אף מזבח.** צריך כג] היקף לכדי י' אמות: **ואומר קלעים ט"ו אמה**

ומנין אמות זה גדול מזה אלא מהו קטן מהכיל [ט] **כאדם האומר לחבירו פלוני נגס הוא ופסול לעבודה ור' יהודה** [כ] **שפיר קאמר ר' יוסי ר' יהודה דאמר מזבח שעשה משה גדול היה דתניא** [כא] **חמש אמות אורך וחמש אמות רוחב דברים ככתבן דברי ר' יוסי ר' יהודה אומר נאמר כאן** [כב] **רבוע ונאמר להלן** [כג] **רבוע מה להלן מאמצעיתו היה מודד והתם מנלן דכתיב** [כד] **והאריאל שתים עשרה** [כה] **אמה לכל רוח או אינו אלא** [כו] **י"ב על י"ב כשהוא אומר אל ארבעת רבעיו מלמד שמאמצע הוא מודד** [כז] **ור' יוסי כי גמר גזירה שוה בגובהה הוא דגמיר דתניא** [כח] **ושלש אמות קומתו דברים ככתבן דברי רבי יהודה רבי יוסי אומר נאמר כאן** [כט] **רבוע ונאמר להלן** [ל] **רבוע מה להלן גובהו פי שנים כארכו אף כאן פי** [לא] **שנים כארכו אמר ליה רבי יהודה (והלא כבר נאמר** [לב] **ואת** [לג] **החצר מאה אמה וקומה חמש אמות וגו') אפשר כהן עומד ע"ג המזבח ועבודה בידו וכל העם רואין אותו מבחוץ אמר לו ר' יוסי והלא כבר נאמר** [לד] **ואת קלעי החצר ואת מסך** [לה] **שער החצר אשר על המשכן ועל המזבח** [לו] **אמה משכן** [לז] **י' אמות ואומר** [לח] **קלעים חמש עשרה**

אלף עולות יעלה שלמה וגו' וכשאתה מגיע לחשבון עולות [ז] **ולמנין אמות.** שהיה מזבח אבנים של שלמה עודף עליו זה של שלמה גדול משל משה לפי צורך העולות שהרי מזבח של משה כתיב ביה ה' אמות אורך וה' אמות רוחב לא מהם מקום הקרנות אמה לכל לד ומקום היולך רגלי הכהנים אמה לפנים מן הקרנות סביב המערכה נמצא מקום המערכה אמה על אמה הכי אמרינן לקמן בפירקין (דף סב.). יסוד [ח] וסובב לא היו ממעטין באמרכו ורחבו לפי [ט] שמקיפין ובולטין סביביו מעשה רשת נחושת והוא היה סובבו. ובמזבח שעשה שלמה היה מקום המערכה כ' על כ' לרבי יוסי כדתנן במסכת מדות [י] [פ"ג מ"ח] חלקהו לכ' רצועות כל אחת ואחת ברוחב אמה ואורך עשרים הרי ד' מאות אורך ברוחב אמה ואין לך אמה על אמה שאינה מחזקת לבער אלף [יא] ליום [יב] שהיתה אש של שמים ממהרת לאכול הרי ד' מאות אלף: **אלא מהו אומר קטן מהכיל.** לאו במזבח אבנים קאמר ומשום ההוא [יב] יומא אלא למזבח הנחשת קאמר ובא לפוסלו לעולם [יג] שסילקו ומה שתלה הכתוב קטנו בעולות של אותו היום ליצנא מעליא נקט: **לאדם שאומר להבירו.** באדם שנפסל: **נגס פלוני.** ליצנא מעליא ולא אמר נפסל פלוני: **ונפסל** [יד] **לעבודה.** לאו מסקנא דאדם אומר אלא רבי יוסי קאמר לה ואותו פלוני פסול לעבודה והוא קורא לו נגס: **שפיר קא"ר יוסי.** ול"ל לקדושי רלפה: **מזבח של משה גדול היה.** וכשאתה מגיע לחשבון עולות ומנין אמות שבאבנים נמצא של שלמה קטן לפי הצורך: **ונאמר להלן רצוע.** בשל יחזקאל שנתנבא על בית שני אז על העתיד רצוע אל ארבעת רבעיו: **מה להלן.** מדה האמורה בו מאמצעיתו הוא מודד כדמפרש ואזיל: **אף כאן.** מודד ה' על ה' מאמצעיתו וכו' (שמות כז) ובמזבח יח] הנחשת כתיב: **וגאמר להלן רבוע.** במזבח הזהב אמה ארכו ואמה רחבו רבוע יט] ואמתים קומתו (שם ל): **אף כאן גובהו פי שניים לארכו.** הרי י' אמות ובסיפא כ] [דף ס.] מפרש ר' יוסי מאי וג' קומתו: **והלא כבר נאמר וקומה ה' אמות.** דאין גובה היקף הקלעים של חצר אלא ה' אמות כא] : **אפשר** כן שיהא כהן בראש המזבח ועבודה בידו כו': **מה משכן.** צריך קלעים לחצר סביביו מוקף כב] גובה י' אמות דהא הכי הוה גובהה דכתיב (שמות כו) י' אמות אורך הקרש: **אף מזבח.** צריך כג] היקף לכדי י' אמות: **ואומר קלעים ט"ו אמה**

ומנין אמות זה גדול מזה אלא מהו קטן מהכיל [ט] **כאדם האומר לחבירו פלוני נגס הוא ופסול לעבודה ור' יהודה** [כ] **שפיר קאמר ר' יוסי ר' יהודה דאמר מזבח שעשה משה גדול היה דתניא** [כא] **חמש אמות אורך וחמש אמות רוחב דברים ככתבן דברי ר' יוסי ר' יהודה אומר נאמר כאן** [כב] **רבוע ונאמר להלן** [כג] **רבוע מה להלן מאמצעיתו היה מודד והתם מנלן דכתיב** [כד] **והאריאל שתים עשרה** [כה] **אמה לכל רוח או אינו אלא** [כו] **י"ב על י"ב כשהוא אומר אל ארבעת רבעיו מלמד שמאמצע הוא מודד** [כז] **ור' יוסי כי גמר גזירה שוה בגובהה הוא דגמיר דתניא** [כח] **ושלש אמות קומתו דברים ככתבן דברי רבי יהודה רבי יוסי אומר נאמר כאן** [כט] **רבוע ונאמר להלן** [ל] **רבוע מה להלן גובהו פי שנים כארכו אף כאן פי** [לא] **שנים כארכו אמר ליה רבי יהודה (והלא כבר נאמר** [לב] **ואת** [לג] **החצר מאה אמה וקומה חמש אמות וגו') אפשר כהן עומד ע"ג המזבח ועבודה בידו וכל העם רואין אותו מבחוץ אמר לו ר' יוסי והלא כבר נאמר** [לד] **ואת קלעי החצר ואת מסך** [לה] **שער החצר אשר על המשכן ועל המזבח** [לו] **אמה משכן** [לז] **י' אמות ואומר** [לח] **קלעים חמש עשרה**

ט א מיי' פ"ב מהלכות בית הבחירה הלכה ה:

תורה אור השלם

1. וַיֵּלֶךְ הַמֶּלֶךְ גִּבְעֹנָה לִזְבֹּחַ שָׁם כִּי הִיא הַבָּמָה הַגְּדוֹלָה אֶלֶף עֹלוֹת יַעֲלֶה שְׁלֹמֹה עַל הַמִּזְבֵּחַ הַהוּא: מ"א ג, ד
2. וַיִּזְבַּח שְׁלֹמֹה אֵת זֶבַח הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר זָבַח לַיהוָה בָּקָר עֶשְׂרִים וּשְׁנַיִם אֶלֶף וְצֹאן מֵאָה וְעֶשְׂרִים אֶלֶף וַיַּחֲנֻכוּ אֶת בֵּית יְהוָה הַמֶּלֶךְ וְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: מ"א ח, סג
3. וְעָשִׂיתָ אֶת הַמִּזְבֵּחַ עֲצֵי שִׁטִּים חֲמֵשׁ אַמּוֹת אָרֹךְ וְחָמֵשׁ אַמּוֹת רֹחַב רָבוּעַ יִהְיֶה הַמִּזְבֵּחַ וְשָׁלֹשׁ אַמּוֹת קֹמָתוֹ: שמות כז, א
4. וְהָאֲרִאֵיל (וְהָאֲרִיאֵל) שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה אֹרֶךְ בְּשִׁתַּיִם עֶשְׂרֵה רֹחַב רָבוּעַ אֶל אַרְבַּעַת רִבְעָיו: יחזקאל מג, טז
5. אַפָּה אָרְכּוֹ וְאַפָּה רָחְבּוֹ רָבוּעַ יִהְיֶה וְאַמָּתַיִם קֹמָתוֹ מִמֶּנּוּ קַרְנֹתָיו: שמות ל, ב
6. אֹרֶךְ הַחָצֵר מֵאָה בָאַמָּה וְרֹחַב חֲמִשִּׁים בַּחֲמִשִּׁים וְקֹמָה חָמֵשׁ אַמּוֹת שֵׁשׁ מְשֻׁזָר וְאֲדָנֵיהֶם נְחֹשֶׁת: שמות כז, יח
7. וְאֵת קַלְעֵי הֶחָצֵר וְאֵת מָסַךְ פֶּתַח שַׁעַר הֶחָצֵר אֲשֶׁר עַל הַמִּשְׁכָּן וְעַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב וְאֵת מֵיתְרֵיהֶם וְאֵת כָּל כְּלֵי עֲבֹדָתָם וְאֵת כָּל אֲשֶׁר יֵעָשֶׂה לְחֲנֻם וְעָבְדוּ: במדבר ד, כו
8. קְלָעִים חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה אֶל הַכָּתֵף עַמּוּדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וְאֲדָנֵיהֶם שְׁלֹשָׁה: שמות לח, יד

מוסף רש"י

זה גדול מזה. זה של אבנים גדול משל משה, שמזבח משה מקום מערכתו חמש על אמה והוו היה מקום מערכתו כ"ד על כ"ד, הרי של שלמה תמש מאות שבעים ושש כשל משה, אם כן מהו קושי המלך לא תוך החלה, שקבע בו מזבח של אבנים מחוכר בלפה (מ"א ח סד) אף מזבח ה' אמות. גובהו ה' אמות והולכך לסובבו בקלעים של ה' אמות בקומתו משפת סובב ולמעלה, ומה אני מקיים וקומה תמש דקלעים משפת מזבח ולמעלה, שהיו הקלעים ט"ו אמות (שבת צב.):

שיטה מקובצת

רש"י ד"ה אף כאן מודד ה' על ה' מאמצעיתו לכל רוח כו' (עד סס"ד). ויש מפרשים אף כאן מודד ה' מאמצעיתו לכל רוח, פי' נמצא שהיה י' על י' שהן מאה (על מאה) [אמה] ושל שלמה היה עשרים על עשרים שהן ת' אמה, נמצא שלא היה של שלמה גדול משל משה אלא ג' רבעים יותר, ולכן הוצרך לקדש תוך החלה. ע"כ מלאתי בספר ישן (ב"ש, כ"ב וג'): תוד"ה והלא כבר נאמר כו' וא"ת כו'. לשון מהכ"ס, וא"ת מנ"ל דאמזבח הנחשת קריב ליה אלא היה מקום המערכה אלא אמה דלמא מזבח דעוב וגבעון קאמר דהיה גדול יותר דאמרינן לקמן ג' מזבחות היו שם בעוב וגבעון וי"ל כו': ד"ה מה משכן כו'. תימה כיון דאיכא היקשא גזירה שוה דרבוע למה לי. תיפוק ליה מהיקשא דהכא, וי"ל דאי לאו ג"ש לא הוה דרשינן הך היקשא לאתור משמעות הפסוק שכתוב בהדיא ואלא אמות קומתו. א"נ הך היקשא לאו אגובה דמזבח אלא אלא אגובה דקלעים כדפ"ה, ופא לתרץ קושייתו של רבי יהודה שהקשה מן הפסוק דכתיב גבי קלעים וקומה ה' אמות, לפיכך בא לתרץ ולומר דמה משכן עשר אמות אף קלעים שהוא סביב המזבח עשר אמות ולפיכך לא היה נראה הכהן מבחוץ (מהר"פ): ד"ה ואומר כו' וקשה לר"ת כו' והא מוכח קרא בהדיא כו'. ר"ב, ועוד דהו"ל לר"י לגמיר הכוא בהתיב דמתיב (ר"פ):

מסורת הש"ס

פ) עי' מכילתא יתרו פי"א, ב) [לקמן קח. פסחים כח: ר"ה כו.] יומא יג. נא: כתובות קט: קידושין סא. ב"ק מב. עה: סנהדרין יט. שבועות כו. כז: הוריות ד:, ג) [מנחות ל:], ד) [שבת נב.], ה) עי' רש"ק עי' יומא כא:, ו) כדף נה ליתא אבל הוא קיומא דמימרא דרב יהודה אמר שמואל ביומא דף סג., ז) דף סא. ד"ה וב' מקומות, ח) שייך לע"א, ט) צ"ל במדבר רבא סדר נשא פ' יב., י) עי' רש"ק וצ"ק.

גליון הש"ם

[תוס' (מהעמוד הקודם) ת"ל בהעלאת מנחה וכו' דאמרינן דזוקא בעי מזבח. עי' מנחות דף ה ע"ב בפירש"י ד"ה פגימת המזבח]:

שינויי נוסחאות

א) ובבית עולמים כל"ל, ותיבת ואילו נמחק (ש"מ): ב) שתים עשרה אורך בשתים עשרה רוחב רבוע אל ארבעת רבעיו ותניא וההריאל שתים עשרה לכל רוח כל"ל (ש"מ): ג) מודד י"ב אמה לכל רוח (ש"מ): ד) גובהו פי שנים (כ"ה ברש"י): ה) נאמר אורך החצר מאה באמה וקומה חמש אמות אפשר כו' כל"ל (ש"מ). ויליקוט ליתא כלל התיבות שבסוגרייס (הגרי"ב). ו) מסך פתח שער כל"ל (שמכ"י): ז) עולות של חנוכת המזבח (ש"מ): ח) כ"ל ויסוד (ב"ש): ט) לפי שבולטין חוצה לו ומקיפין אותו סביביו (כי"י): י) בש"מ נוסף והוא שנאמר בדברי הימים (ב' ד' א') ויעש שלמה מזבח נחשת עשרים אמה ארכו ועשרים אמה רחבו ושל אבנים היה ולפי שהיה לעולה תחת מזבח הנחשת של משה קרא לו מזבח הנחשת. ועשרים על עשרים דקרא אמקום המערכה קאי כמו וההריאל שתים עשרה אורך בשתים עשרה רחב דאמקום מערכה קאמר במזבח בית שני, חלק עשרים על עשרים לארבו לכ' רצועות וכו'. וכ"כ בכתה"י בשיטייס קלים: יא) אלף עולות ליום כל"ל (ש"מ): יב) ומשום קרבנות דההוא יומא, אלא למזבח הנחשת דמשה קאמר כל"ל (ש"מ): יג) בכי"י נוסף וקראו בעל מום פסול [ובש"מ בשם פסול] וסס"ד. ומס"ד כאדם שאומר לחבירו פלוני כהן בנס הוא ובא לפוסלו לעבודה וסילקו וגנזו ועשה חילופו מזבח אבנים והוא שנא' קידש החצר להציב בו בנין קבוע של אבנים למזבח כי עשה שם את העולה ואת המנחה כי מזבח הנחשת של משה עשאו בנס ופסול לפי שלא היה נראה לריבוי עולות שבאותו היום. ומה שנ' בדברי הימים (ב' ז' ז') כי מזבח הנחשת אשר עשה שלמה לא יכול להכיל לר' יוסי הכי קאמר כי מזבח הנחשת של משה אשר עשה שלמה תחתיו מזבח אחר קטן מהכיל. הס"ד ומה"ד שפיר קאמר כו'. וכעי"ז בש"מ: יד) ל"ל ופסול (ש"מ) מו) י"א רצועות של שש שש כל"ל (ש"מ): מז) ותו לא כיון דשל משה אלף ותו לא ובחנוכתו כל"ל (ש"מ): יז) וצאן מאה ועשרים אלף (ש"מ): יח) ל"ל במזבח (ש"מ). יט) רבוע יהיה (כתה"י): כ) ולסיפא (כתה"י). ובל"ק הגיה ולקמן: כא) בכתה"י אמות, וכי אפשר כן כו' והל"ל. וכ"כ בש"מל"י: כב) תיבת מוקף נמחק (ש"מ): כג) צריך קלעי החצר שסביביו גבוה י' אמות כל"ל (ש"מ), ועי' מ"מ: כד) וכ"ש זה דמחוסר

מעשה גדול ועוד כו' כל"ל (צ"ק): כה) הבית כי פריך ונישוייה וכו' מאי משני מפני כו' כל"ל (ש"מ): כו) ל"ל לר' יצחק וע"ש (גליון): כז) דמקריבין אע"פ כל"ל (ש"מ): כח) כרבי יהודה ס"ל דשרי (צ"ק): כט) ל"ל דקדשה (ב"ש): ל) מכלן ועד וא"ת הוא הגה"ה שלא מדברי

התוס'. ובל"ק מהפך הגיר' דל"ל וההיא דפ"ק דע"ז יש ליישב כפרש"י דפריך אקדשי ב"ה ונשחטיה משחט ולישווייה גיסטרא ומשני נראה כמטיל מום דאסור גזירה אטו קדשי מזבח וכן פירש רבינו הקדוש דמדרבנן אסור להטיל בהם מום גזירה אטו קדשי מזבח כדאמרינן בראשית הגז דקדשי ב"ה אסורים בגיזה ועבודה גזירה אטו קדשי מזבח וא"ת וכו'. ועי' מלא"ט: לא) ל"ל גבי קודם (ש"מ): לב) אזקין (שמכ"י): לג) בשמכ"י נוסף ואע"ג דאזקינו יותר מד' מאות שנה: לד) לפאת קדמה מזרחה כל"ל (ש"מ):

אמה אל הכתף. אלא השער וקס"ד ז) בגובהה קאמר וה"ה לכל החלר: **משפה מזבח ולמעלה.** למעלה מן המזבח היה גובהן ה' אמות: **משפה סובב ולמעלה.** עד מקום הקרנות ולמטה היתנו ו' אמות וגובה הקרן אמה: **ור' יהודה.** אומר ח) דבריה ככתבן כי גמיר ג"ש דרבוע רבוע ברחבה דגמיר ט) למימר דמתמעטיתו מודד וממזבח דיחזקאל י) וכדלעיל: **ולרבי יהודה.** נהי נמי דדבריה ככתבן הא קא מיתחזי כהן דהא יא) גובהו שלש וקלעים אינן אלא חמש והוא יב) עצמו ג' אמות נמצא ראשו למעלה מן הקלעים: **בשלמא לרבי יהודה היינו דכתיב קידש.** המלך את [תוך החלר] וגו' שהוארכה כל הרצפה לקדשה לשם מזבח וקדושתה בשירי מנחה ובשיר כדאמרי' בשבועות (דף יד.): **מאי קידש.** את תוך החלר: ומשני קדשו לשם עזרה להעמיד בו מזבח אבנים: **בשלמא לר' יוסי.** דאמר של שלמה גדול של משה קטן: **היינו דכתיב קטן.** אמזבח הנחשת והכי קאמר העמיד מזבח אבנים כי מזבח הנחשת קטן יג): **אלא לרבי יהודה.** דאמר כולה רצפה קידש דמזבח יד) שלמה לא יכול להכיל העולה: **מאי קטן.** דכתיב אמזבח הנחשת הא דשלמה גופיה קטן הוה: **הכי קאמר הו'.** ומשום דקאי במקום מזבח הנחשת וחילופו הוא קרי ליה מזבח הנחשת ובדברי הימים (ב ד) קרי ליה הכי בהדיא ויעש (המלך) מזבח נחשת כ' אמה ארכו וכ' אמה רחבו ואמקום המערכה קאי: **במאי קמיפלגי.** ר' יוסי דגמיר רבוע רבוע ממזבח הזהב ורבי יהודה דגמיר לה משל יחזקאל: **לי' מכלי.** מזבח הנחשת והזהב טו) כליס הם: **מודה ר' יהודה בדמים.** דאלע"ג דאמר רבי יהודה כל העזרה מקודשת הני מילי להקטיר חלבים אבל לזריקת דמים לא: **מדם התערובת.** של פסחים מעל הרצפה: **בגינו.** בשבילו: **ובי אלא המזבח אלונו.** והלא כל העזרה כשרה לכך דכתיב טז) במנחה מצות תאכל במקום קדוש (ויקרא ו): **קדש קדשים** יז). בג"ש דקדש קדשים יצפי מהדדי: **משום** ג' בגובהה הוא דכתיב וגם לא גרם אל הכתף דלא קאי אחמש עשרה דכתיב בקרא דההוא לא מיתוקמא אלא ברחבה אלא פירוש הוא כלומר הקלעים היו גבוהין חמש עשרה שלא יראו עבודה שבידו כדרבי יוסי דאמר מזבח י' אמות והאי דכתיב בקלעים וקומה ה' אמות ומשפת מזבח ולמעלה והאי קרא דמייתי וקומה ברוחב ה' אמות (היינו) כט) להוכיח גובה פתח כ' אמה היינו ל) ההוא דכתיב גבי מסך בסוף ויקהל ומפרש דמשפת קלעים ולמעלה קאמר שהקלעים היו גבוהין סביב החלר לפון ודרום ומערב וכן לגד המזרח [שכמו] לא) שהקלעים היו ט"ו רוחב מימין הפתח וכן משמאל הפתח כמו לב) כן היו גבוהין ט"ו אמה ועל מסך הפתח כתיב רוחב כ' אמה וקומה ה' אמות ברוחב לעומת קלעי החלר פירוש שהמסך כל רוחב כ' היה גבוה ה' אמות משאר קלעי החלר אשתכח המסך גבוה כ' וזו היא אמת לג) גובהו של פתח והיא שיעור בתרא ליתיה אלא לרבנן דהא לרבי יהודה לא מתוקם כלל לד) ואע"ג דקאי התם לשנוי לרבנן ולרבי יהודה שיעור קמא יתייסד לרבי יהודה דשניין פתח סתמא לא איקרי דהכי נמי לא מיתוקם ההוא שיעור כרבי יוסי דהכא אלא כרבי יהודה דפליג עליה והכא בשמעתין גרסי' מה משכן י' אמות אף מזבח י' אמות קלעים ט"ו ולא גרסינן לה) נמי אל הכתף דלאו קרא מייתי ובברייתא דמלאכת המשכן לא גרסינן כלל קלעים ט"ו במילתא דר' יוסי ופירושא בעלמא הוא כלומר הקלעים היו גבוהין ט"ו אמה שלא יראה כהן ועבודה בידו ומה ת"ל ה' אמות משפת מזבח כו' ור"ת מפרש בספר היסר לשמואל עצמו פריך גילף מפתח שער החלר מגא לו) ליה דושחטו פתח אהל מועד אפתח היכל קאי ואי אפשר לומר כן כלל כדמוכחי כמה קראי בפרשת אלה פקודי ובשאר מקומות וקאמר קשה לפירוש ר"ת לז) דפריך מגובה חמש דמאי משני פתח שער איקרי פתח סתמא לא איקרי כיון דנקרא שער כ"ש דאיקרי פתח דפתח קטן משער ועוד גילף מפתח עזרה שנקרא פתח (ביחזקאל מא) והיה גובהו עשרים ו) : **הכי קאמר מזבח אבנים שעשה שלמה תחת מזבח הנחשת.** תימה דבפ' במה בהמה (שבת דף נה.) אמרינן ויעמוד אצל מזבח הנחשת מזבח הנחשת מי הוה אמר להן הקב"ה התחילו ממקום שאומריס שירה לפני בכלי נחשת ואמאי לא אמר כי הכא וי"ל דהתם מה לו להזכיר מזבח הנחשת כלל: **מודה רבי יהודה בדמים.** תימה מאי קס"ד מעיקרא והא קרן לח) ורבוע יסוד מעבכין ו) [לקמן סב.]: **קדשים קלים מנין.** תימה דלא יליף מהיקשא מזלת התורה מ) : **אתיא מדרשא דרבי יוסי.** תימה טל) ל"ל ג"ש דקדש קדשים מ) ועוד מא) [קדשים קלים] גופה גילף ממעשר וכי תימא מה למעשר שכן טעון וידוי וכסף ולורה בכור יוכיח ועוד דבהאי קרא דמייתי דמקיש מעשר לבכור נמי כתיב חטאת ואשם דתניא בספרי פרשת ראה אנכי בקרבכם ולאנכם אלו חטאות ואשמות וכן בקרא דלא תאכל לאכול בשעריך דריש פרק בתרא דמכות (דף יח.) בקרבך ולאנך אלו חטאות ואשמות:

אמה אל הכתף ומה א) ת"ל ב) ה' ב) אמות משפת מזבח ולמעלה ומה ת"ל ב) ושלש אמות קומתו משפת סובב ולמעלה ור' יהודה כי גמיר גזירה שוה ברחבה הוא דגמיר ולרבי יהודה הא קא מיתחזי כהן נהי דכהן מיתחזי עבודה דבידו לא מיתחזי בשלמא לרבי יהודה היינו דכתיב ג) קידש אלא לרבי יוסי מאי קידש להעמיד בה מזבח בשלמא לרבי יוסי היינו דכתיב ג) קטן אלא לרבי יהודה מאי קטן הכי קאמר מזבח אבנים שעשה שלמה תחת מזבח הנחשת קטן הוה במאי פליגי מר סבר דנין חוץ מחוץ ואין דנין חוץ מפנים ומר סבר דנין כלי מכלי ואין דנין כלי מבנין אמר רבא ד) מודה רבי יהודה בדמים דתניא ה) רבי יהודה אומר כום אחד היה ממלא מדם התערובות ושופכו ו) על גבי מזבח שאם ישפך דמו של אחת מהן נמצא זה מכשירו ואי סלקא דעתך סבר רבי יהודה כולה ז) עזרה מיקדשא הא איתעבידא ליה מצוותיה ודלמא משום ח) דקסבר שפיכה מכח האדם בעינן אם כן נשקליה ונשפיך ליה אדוכתיה ודלמא משום דבעינן מצוה מן המובחר אמר רבי אלעזר ו) א מזבח שנפגם אין אוכלין ט בגינו שירי מנחה שנאמר ו) ואכלוה מצות אצל המזבח וכי אצל המזבח אכלוה אלא בזמן שהוא שלם ולא בזמן שהוא חסר אשכחן שירי מנחה ב) קדשי קדשים מנלן ו) ת"ל ו) קדש קדשים ג) קדשים קלים מנין אמר אביי אתיא מדרשא דר' יוסי דתניא ז) ר' יוסי אומר ג' דברים משום

עשרים אמה ובשמעתא קמייתא דעירובין (דף ב:) קשה טפי דפריך בין לרבנן בין לר' יהודה ליליה מפתח שער החלר ופי' שם בקונטרס שני לשונות ופי' בלשון שני דפריך יח) שיחשב פתח ברחב עשרים ומשני פתח שער החלר איקרי פתח סתמא לא איקרי ואיבעית אימא כי כתיב חמש עשרה (א) בגובהה כתיב והכתיב וקומה ה' אמות ההוא משפת מזבח ולמעלה ופי' שם בקונטרס דהיינו כר' יוסי דשמעתין וזו היא תימה דלא מצינן למימר חמש עשרה אמה בגובה כתיב אלא ברחבה כדפרישית ועוד קשה דאי מרחבה פריך התם הוה ליה למימר הכי אלא הא דתנן הרחב מעשר אמות ימעט ילף מפתח שער החלר כיון דעד השתא איירי בגובהה ועוד לר' יהודה אמאי הוצרך להקשות מפתח החלר פתח יט) אולם דקאי ביה הוה ליה לאקשויי ועוד מאי קושיא מפתח החלר התנן כ) יש לו צורת הפתח א"ל למעט וחלר צורת הפתח הוה ליה שהיו העמודים משני צדדים וכלונסות על גביהן שהקלעים תלויין בהן ומיהו כ) בסמוך (כא) (קשה) כי פריך ור' יהודה מפתחו של אולם גמר והתנן וכו' כא) לא משני שאני פתחו של אולם דתנא [ובע"כ ל"ל] דכיון דאליבא דרב קיימא הא דתני' ר' יוסי דאמר הכי דתנא דמתני' לא משני הכי דאמר כדאמרינן לעיל (ב: יא.) ומהאי טעמא